

Anna Czyżkowska

RÓŻNICE W POZIOMIE KONKURENCYJNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ GRECJI I NIEMIEC NA TLE KRYZYSU ZADŁUŻENIA PUBLICZNEGO GRECJI

WPROWADZENIE

W pierwszych latach funkcjonowania Unii Gospodarczej i Walutowej w części krajów nastąpiło pogorszenie salda rachunku obrotów bieżących. Dotyczy to zwłaszcza państw peryferyjnych strefy euro, jak: Grecja, Hiszpania, Irlandia, Portugalia. Dopiero globalny kryzys finansowy w 2008 roku zatrzymał ten proces.

Saldo na rachunku obrotów bieżących w literaturze traktowane jest jako pochodna pozycji konkurencyjności danego kraju w handlu międzynarodowym. Celem niniejszego opracowania jest pokazanie pozycji konkurencyjności międzynarodowej Grecji na tle pozycji Niemiec, strefy euro i Unii Europejskiej jako całości w kontekście kryzysu zadłużenia publicznego Grecji. Pozwoli to na bardziej ogólne spojrzenie na problemy finansowe Grecji.

1. POJĘCIE KONKURENCYJNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ

Istnieje wiele definicji międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej. W większości z nich chodzi o zdolności różnorodnych podmiotów gospodarczych (gospodarstw domowych, przedsiębiorstw itd.), działających na terenie danego kraju do osiągnięcia z międzynarodowego podziału pracy możliwie największych korzyści, najlepiej większych niż partnerzy, rozumiani jako inne kraje, przedsiębiorstwa z innych krajów itd., po to aby

zwiększyć rozmiary dochodu do podziału na terenie danego kraju i coraz lepiej zaspokajając różnorodne potrzeby jego mieszkańców. Jest więc kategorią wieloaspektową i wielowymiarową¹. Można mówić o trzech jej poziomach, a mianowicie:

- 1) najniższym poziomie międzynarodowej konkurencyjności, której istota sprowadza się do jej rozpatrywania wyłącznie na szczeblu przedsiębiorstw, z wyraźnym zastrzeżeniem, że nie warto jej zastosować na szczeblu narodowym, tj. poszczególnych krajów;
- 2) wyższym poziomie międzynarodowej konkurencyjności, rozumianym jako zdolność poszczególnych krajów do plasowania na rynkach międzynarodowych różnorodnych produktów (towarów i usług) i poprzez to podwyższanie w mniejszym lub większym stopniu poziomu dobrobytu obywateli;
- 3) najwyższym poziomie międzynarodowej konkurencyjności, rozumianym jako zdolność konkurencyjności poszczególnych krajów na międzynarodowych rynkach nie tylko produktów, ale dodatkowo także na międzynarodowych rynkach czynników produkcji (siły roboczej, kapitału, wiedzy technicznej itd.), z uwzględnieniem szeroko rozumianych narodowych uwarunkowań kształtowania się tej zdolności (wyposażenia w zasoby, poziom rozwoju infrastruktury, specyfiki systemu gospodarczego czy podatkowego)².

Konkurencyjność jest pojęciem agregatowym, a więc o sukcesie kraju mogą świadczyć różne miary. Oceniając ów sukces, najczęściej uwzględnia się udział danej gospodarki w rynku światowym i w obrocie międzynarodowym oraz strukturę przedmiotową tych udziałów, czyli wypadkową wyników uzyskanych w obrocie handlowym, usługowym, technologicznym i kapitałowym. Jednocześnie brana jest pod uwagę sieć powiązań handlowych, usług technologicznych, finansowych, kapitałowych, w tym przynależność kraju do grup kapitałowych i ugrupowań integracyjnych. Nie bez znaczenia pozostaje jakość tych powiązań, ponieważ decydują one o interakcjach i przepływie istotnych dla zarządzania informacji, o współpracy i podziale korzyści, wpływają na koszty transakcyjne i poziom ryzyka. W celu dokonania oceny poziomu konkurencyjności międzynarodowej opracowuje się zmienne proste, które mogą

¹ J. Misala, *Ewolucja międzynarodowej konkurencyjności gospodarki Niemiec oraz implikacje dla rozwoju powiązań gospodarczych z Polską*, [w:] M.A. Weresa (red.), *Międzynarodowa konkurencyjność Niemiec w rozszerzonej Unii Europejskiej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2006, s. 20.

² J. Misala, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011, s. 68.

być mierzone³. Wyniki pomiaru dokonane za pomocą takich wskaźników wskazują na mocne i słabe strony gospodarek, ale tylko w pewnym zakresie. Konkurencyjności nie można bowiem rzetelnie przedstawić jako jednej liczby. W literaturze przedmiotu jednym z podziałów mierników konkurencyjności międzynarodowej gospodarki jest podział na mierniki związane z: wymianą towarów i usług, zaangażowaniem zagranicznych czynników wytwórczych, przepływem technologii.

W niniejszym opracowaniu analizie poddano wskaźniki konkurencyjności międzynarodowej wynikające z wymiany towarów i usług Niemiec i Grecji na tle 27 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz strefy euro, składającej się z 17 państw, ze względu na krótki czas jaki minął od przystąpienia do Unii Europejskiej Chorwacji (1 lipca 2013 r.) oraz Łotwy do strefy euro (1 stycznia 2014 r.).

Doboru krajów dokonano w kontekście ostatniego kryzysu zadłużenia publicznego peryferyjnych krajów strefy euro, w szczególności Grecji, oraz dominującej roli Niemiec, jaką to państwo odegrało w zaostrzeniu zasad polityki budżetowej krajów Unii Europejskiej.

Niemcy w ciągu ostatnich 60 lat zdołały wypracować sobie silną pozycję gospodarczą nie tylko w Europie, ale także na świecie. Nie znaczy to jednak, że były i są wolne od problemu braku wewnętrznej i zewnętrznej równowagi makroekonomicznej. Dotyczy to zwłaszcza dwóch ostatnich dekad, choć część problemów gospodarczych ujawniła się już w latach 70. XX wieku. To wymusiło intensyfikację dyskusji na temat niezbędnych dostosowań strukturalnych i systemowych. Działania podjęte w połowie poprzedniej dekady skutkowały nie tylko poprawą sytuacji makroekonomicznej, ale także zwiększyły możliwości absorpcji asymetrycznego szoku zewnętrznego, jakim był globalny kryzys finansowy zapoczątkowany w 2008 roku, na rynku nieruchomości w Stanach Zjednoczonych. Kryzys ten skutkował recesją najgłębszą od powstania RFN, a także pokazał siłę i skalę uzależnienia gospodarki, miejsc pracy i krajowych inwestycji od eksportu⁴.

W przypadku Grecji jej zdolność do zaawansowanej integracji walutowej powinna być podana w wątpliwość. Jednak pozytywna ocena Komisji Europejskiej w 2000 roku otworzyła drogę Grecji do przyjęcia wspólnej waluty od 2001 roku.

³ M. Tusińska, *Konkurencyjność i jej determinanty*, [w:] J. Pietrucha, J. Czech-Rogosz, M. Tusińska, *Nierównowaga zewnętrzna krajów strefy euro*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2013, s. 29.

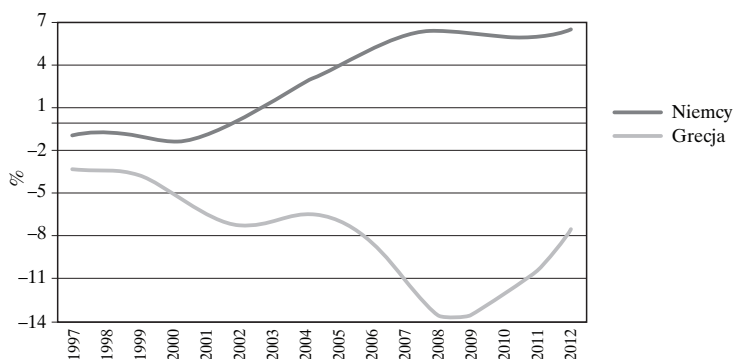
⁴ J. Czech-Rogosz, *Studia krajów. Niemcy*, [w:] J. Pietrucha, J. Czech-Rogosz, M. Tusińska, *Nierównowaga...*, *op. cit.*, s. 84.

2. ANALIZA KONKURENCYJNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ GRECJI I NIEMIEC

Jednym z najprostszych mierników konkurencyjności międzynarodowej jest saldo obrotów bieżących danego kraju. Na rysunku 1 pokazano saldo obrotów bieżących jako procent PKB.

Rysunek 1

Saldo rachunku obrotów bieżących jako procent PKB – średnia z 3 lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Current account balance in % of GDP – 3 year average, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 12.01.2014].

Warto zwrócić uwagę na fakt, że ujemne saldo Grecji jest niemalże lustrzanym odbiciem dodatniego salda Niemiec, jednak z dużo większym spadkiem. Początkowe lata Grecji w strefie euro to okres przyspieszonego wzrostu gospodarczego oraz wzrostu Produktu Krajowego Brutto (PKB) *per capita* w relacji do pozostałych krajów UE. Temu procesowi towarzyszyło jednak narastanie deficytu na rachunku obrotów bieżących, który w 2007 roku przekroczył poziom 10% PKB⁵. W Niemczech saldo obrotów bieżących było dodatnie w całym okresie badanym. Oznacza to, że wartość eksportowanych towarów i usług z Niemiec przewyższała wartość towarów i usług importowanych do tego kraju, tym samym, w celu zachowania równowagi, w innym kraju musiała istnieć relacja odwrotna.

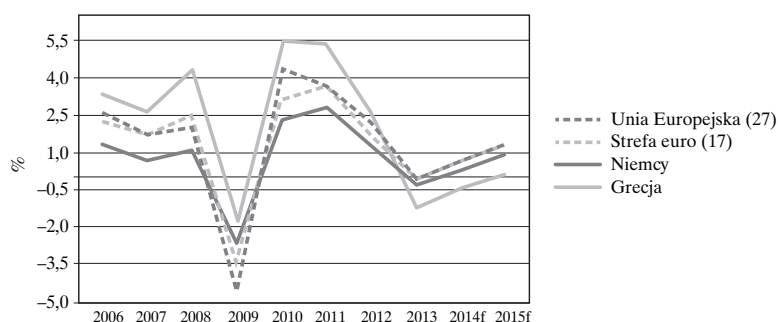
Na rysunku 2 przedstawiono zmiany cen eksportowanych towarów i usług w latach 2006–2013 oraz prognozy na lata 2014 i 2015. Wyraźnie widać, że ceny

⁵ J. Pietrucha, *Studia krajów. Grecja*, [w:] J. Pietrucha, J. Czech-Rogosz, M. Tusińska, *Nierównowaga...*, op. cit., s. 111.

eksportu Grecji do 2012 roku były wyższe i ciągle rosły. Ceny te były wyższe nie tylko od cen eksportu Niemiec, ale całej UE i strefy euro. Tym samym towary i usługi Grecji sprzedawane za granicą były droższe niż te same towary i usługi pochodzące z innych państw UE, a więc gospodarka grecka była mniej konkurencyjna niż gospodarki pozostałych krajów UE. Prognozuje się, że w wyniku przeprowadzonych reform ceny eksportu Grecji spadną w kolejnych latach, tym samym poprawi się konkurencyjność greckiej gospodarki.

Rysunek 2

Zmiany cen eksportowanych towarów i usług, 2005 r. = 100

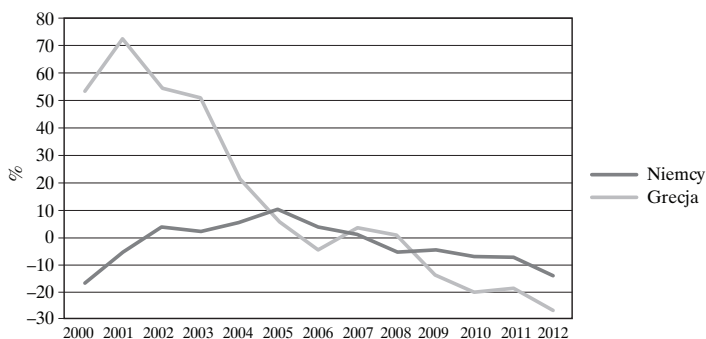

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Price index – percentage change on previous period, based on 2005=100 and the euro, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 12.01.2014].

Efektorem niekorzystnych zmian cen eksportu jest spadek udziału Grecji w eksporcie światowym, co pokazano na rysunku 3.

Rysunek 3

Udział w eksporcie światowym

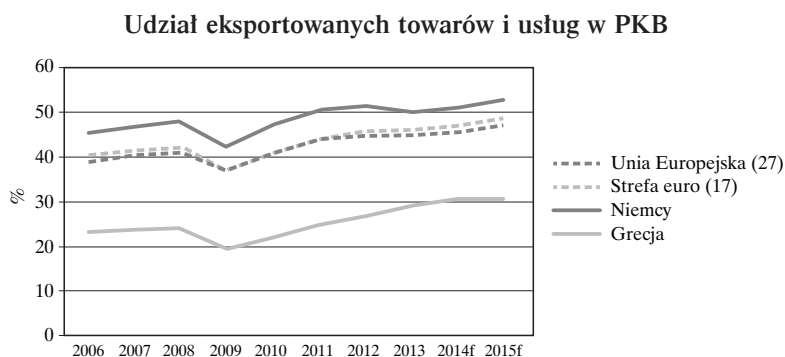

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Shares of world exports – % change, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 25.01.2014].

Udział Niemiec do 2005 roku systematycznie rósł, podczas gdy Grecja taki wzrost zanotowała jedynie w 2001 roku, co było efektem wejścia do strefy euro. W kolejnych latach udział eksportu greckiego drastycznie spadał, z wyjątkiem 2007 roku, kiedy zanotowano jego wzrost o 3,8% w stosunku do roku poprzedniego. Należy podkreślić, że od 2005 roku udział Niemiec w eksporcie światowym również spada, jednak spadek ten jest wyraźnie mniejszy, niż w przypadku Grecji, tj. o ok. 13 pkt proc. w 2012 roku.

Analiza eksportu nie byłaby pełna bez wskaźnika udziału eksportu w budowaniu PKB. Zmiany tego miernika w czasie dla Unii Europejskiej, strefy euro, Grecji i Niemiec przedstawiono na rysunku 4.

Rysunek 4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Exports and imports by Member States of the EU/third countries – Current prices, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 12.01.2014].

Udział eksportu w tworzeniu PKB we wszystkich analizowanych grupach wzrastał, z wyjątkiem 2009 roku, gdy nastąpiło gwałtowne pogorszenie koniunktury gospodarczej w wyniku globalnego kryzysu finansowego. Należy jednak zauważyć, że udział eksportu greckiego w tworzeniu PKB jest znacznie niższy niż w Niemczech, o ok. 30 pkt proc., w strefie euro czy UE, tj. o ok. 20 pkt proc., co wydaje się potwierdzać tezę o niższej konkurencyjności gospodarki greckiej w stosunku do pozostałych członków UE.

Najbardziej popularną miarą konkurencyjności krajów są koszty pracy. Im są one niższe tym kraj jest bardziej konkurencyjny, ponieważ może zaferować swoje towary i usługi po niższych cenach. Zmiany nominalnych jednostkowych kosztów pracy w Grecji i Niemczech pokazano na rysunku 5.

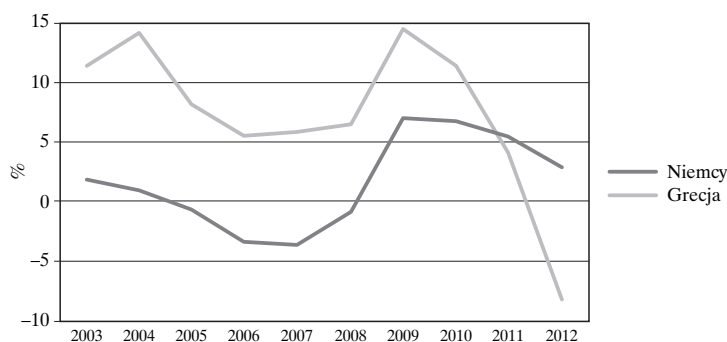
Koszty pracy były znacznie wyższe w Grecji niż w Niemczech, co wynikało z dynamicznego wzrostu wynagrodzeń, przekraczającego wzrost pro-

duktywności pracy. Grecja była krajem o najszybszym wzroście wynagrodzeń w strefie euro zarówno w latach 90. – nominalnie średnio 6% rocznie, jak i po przyjęciu wspólnej waluty – średnio 4% rocznie⁶. Spadek nominalnych kosztów pracy zanotowano od 2009 roku, co było skutkiem globalnego kryzysu finansowego, głównie w budownictwie, a także programów naprawczych, do wdrażania których Grecja jest zobowiązana przez UE, w tym w szczególności do ograniczenia zatrudnienia i płac w sferze budżetowej.

Zmiany realnych kosztów pracy prezentuje rysunek 6.

Rysunek 5

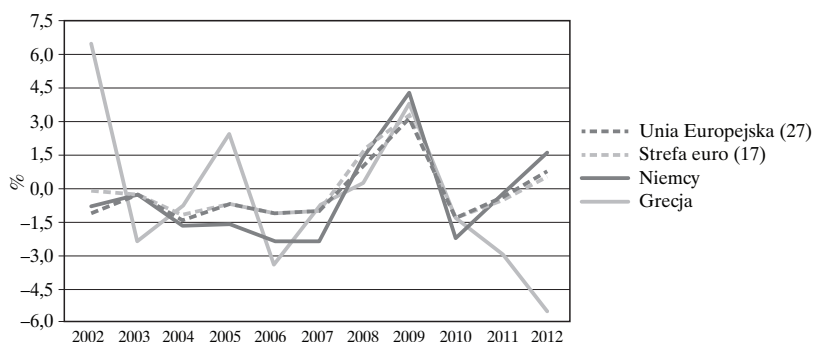
Nominalne jednostkowe koszty pracy – zmiana z 3 lat, 2005 r. = 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Nominal unit labour cost index (2005 = 1) – 3 year % change, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 25.01.2014].

Rysunek 6

Realne koszty pracy

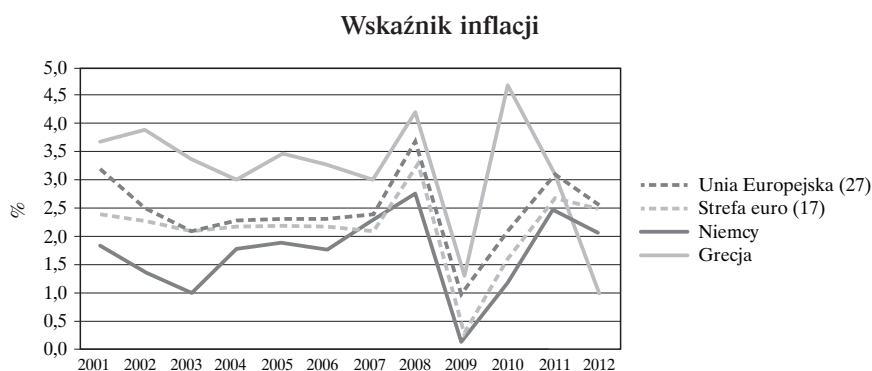
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Real unit labour cost growth, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 25.01.2014].

⁶ J. Pietrucha, *Studia krajów. Grecja*, [w:] J. Pietrucha, J. Czech-Rogosz, M. Tusińska, *Nierównowaga...*, op. cit., s. 122.

W Niemczech realne koszty pracy spadały do 2007 roku, potem, podobnie jak w całej UE oraz strefie euro, nastąpił ich wzrost o 1,1% w 2008 roku i dalsze 4,4% w 2009 roku, a następnie spadek w 2010 roku i znów wzrost. W 2012 roku wzrost realnych kosztów pracy w Niemczech był wyższy niż w UE i strefie euro. W przypadku Grecji realne koszty pracy spadły w 2003 roku, do poziomu niższego niż w pozostałych badanych grupach, następnie wzrastały do 2005 roku, żeby spaść w 2006 roku i znów wzrastać do 2009 roku. Obecnie obserwowany jest systematyczny spadek realnych kosztów pracy w tym kraju. W 2012 roku realne koszty pracy w Grecji spadły o 5,5% w stosunku do roku poprzedniego. Utrzymanie trendu spadkowego realnych kosztów pracy w dłuższym okresie mogłoby prognozować poprawę pozycji konkurencyjnej gospodarki greckiej.

Przy analizie wartości nominalnych i realnych nie można pominąć kwestii inflacji (por. rysunek 7).

Rysunek 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, HICP – inflation rate, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 12.01.2014].

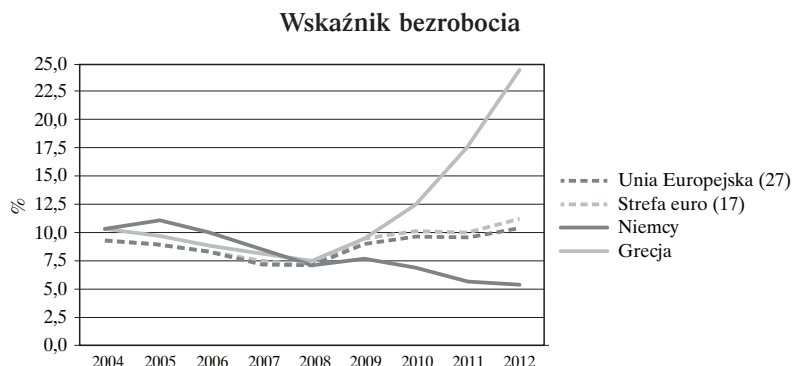
W okresie 2001–2011 wskaźnik inflacji w Grecji był wyższy niż w Niemczech, UE czy strefie euro. We wszystkich analizowanych grupach spadek wskaźnika inflacji zanotowano w 2009 roku, co było efektem spadku cen głównie w budownictwie, w związku z globalnym kryzysem finansowym. Należy zauważyć, że w latach 2011–2012 następuje spadek inflacji w Grecji i w 2012 roku jej poziom był niższy niż w Niemczech, UE czy strefie euro.

O ile jednak niski poziom inflacji mógłby świadczyć o poprawie równowagi wewnętrznej, to już równoczesny wysoki poziom bezrobocia – nie (por. rysunek 8).

Wskaźnik bezrobocia w Grecji w 2012 roku wynoszący 24,3% był jednym z najwyższych w Unii Europejskiej. Wyższy wskaźnik bezrobocia w Unii Europejskiej w 2012 roku zanotowano jedynie w Hiszpanii (25,0%). Wzrost bezrobocia występuje od 2008 roku, co jest związane zarówno z globalnym kryzysem gospodarczym, jak i redukcją zatrudnienia w sektorze publicznym.

Rysunek 8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Unemployment rate by sex and age groups – annual average, %, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 25.01.2014].

Należy zwrócić uwagę na fakt, że pogramy naprawcze realizowane w Grecji skutkują odwróceniem trendów jeśli chodzi o wzrost długu publicznego i deficytu budżetowego. W przypadku udziału długu publicznego w PKB w 2012 roku nastąpił spadek poziomu wskaźnika w tym kraju z ponad 170% do 157%. Jednakże poziom ten jest ciągle znacznie powyżej progu wyznaczonego w Pakcie Stabilności i Wzrostu, tj. 60%. Niemniej jednak problem z wypełnieniem tego kryterium od 2008 roku mają również Niemcy (81,1% w 2012 r.). Natomiast w okresie 2001–2012 kryterium to nie było również spełnione przez całą UE. Najbliżej poziomowi 60% UE była w latach 2001 i 2002 kiedy udział ten wynosił odpowiednio: 60,9% i 60,3%, a potem systematycznie wzrastał. Incydentalnie w 2007 roku poziom ten wyniósł 58,9%. Dla strefy euro w całym badanym okresie wskaźnik ten przekraczał 60%.

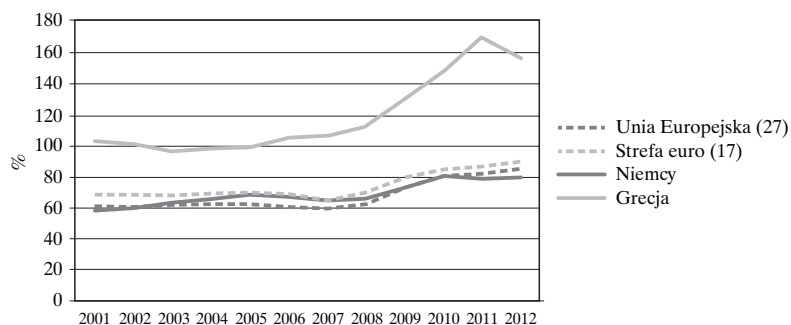
W celu głębszego przeanalizowania sytuacji budżetowej badanych krajów na rysunku 10 pokazano udział salda budżetu państwa w PKB. Zgodnie z postanowieniem Paktu Stabilności i Wzrostu poziom deficytu budżetowego do PKB nie powinien być większy niż 3%.

Analiza danych pokazuje, że w badanym okresie 2003–2012 w Grecji udział deficytu budżetowego w PKB był znacznie powyżej dopuszczalnego progu. Nawet

w wyniku przeprowadzonych już reform, zapisanych w programach naprawczych w 2012 roku poziom ten wyniósł $-9,0\%$. Natomiast Niemcy w latach 2006–2008 oraz 2011–2012 nie przekroczyły wartości progowej, zaś w pozostałych okresach również nie spełniały tego kryterium. Należy zauważyć, że w następstwie globalnego kryzysu finansowego zarówno strefa euro, jak i UE zanotowały znaczne pogorszenie tego wskaźnika, i jeszcze w 2012 roku nie osiągnęły wartości 3% .

Rysunek 9

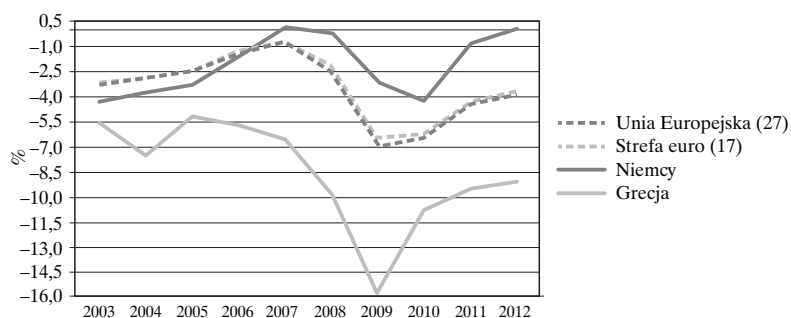
Udział długu publicznego w PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, General government gross debt % of GDP and million EUR, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 25.01.2014].

Rysunek 10

Udział deficytu/nadwyżki budżetowej w PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Government deficit/surplus, debt and associated data, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 25.01.2014].

Mając na uwadze dane dotyczące długu publicznego oraz deficytu sektora budżetowego i długotrwałe przekraczanie progów ustanowionych Pakcie

Stabilności i Wzrostu, przestaje dziwić fakt, że postanowiono zaostrzyć koordynację polityk budżetowych krajów UE i można jedynie się zastanawiać, dlaczego dopiero teraz.

Miernikami, które się wykorzystuje również w określaniu pozycji konkurencyjnej krajów, są indeksy opracowane przez różne instytucje. Warto przywołać są rankingi opracowane przez: International Institute for Management Development, który opracowuje World Competitiveness Yearbook, World Economic Forum odpowiedzialne za Global Competitiveness Report, a także The Heritage Foundation i Wall Street Journal opracowujące The Index of Economic Freedom oraz przez Bank Światowy – Doing Business Index.

Tabela 1

Miejsce Grecji i Niemiec w rankingach konkurencyjności

Wyszczególnienie	Grecja		Niemcy	
	2012	2013	2012	2013
World Competitiveness Yearbook	58	54	9	9
Global Competitiveness Report	89	91	4	4
The Index of Economic Freedom	117	119	19	18
Doing Business Index	100	72	19	21

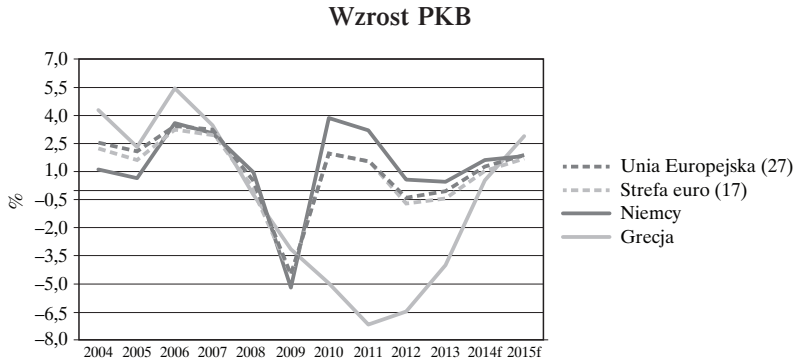
Źródło: dane z poszczególnych rankingów.

Dane w tabeli 1 wskazują na jakże odległą pozycję Grecji w stosunku do miejsca zajmowanego przez Niemcy. Nawet, jeżeli uwzględni się poprawę pozycji w Doing Business Index Grecji z pozycji 100 w 2012 roku do pozycji 72 w 2013 roku, to i tak dystans do Niemiec (pozycja odpowiednio: 19 i 21) jest bardzo duży.

W celu pokazania ogólnego obrazu sytuacji w Grecji należy jeszcze wskazać na różnice we wzroście PKB oraz PKB *per capita* na tle Niemiec oraz UE i strefy euro (por. rysunki 11 i 12).

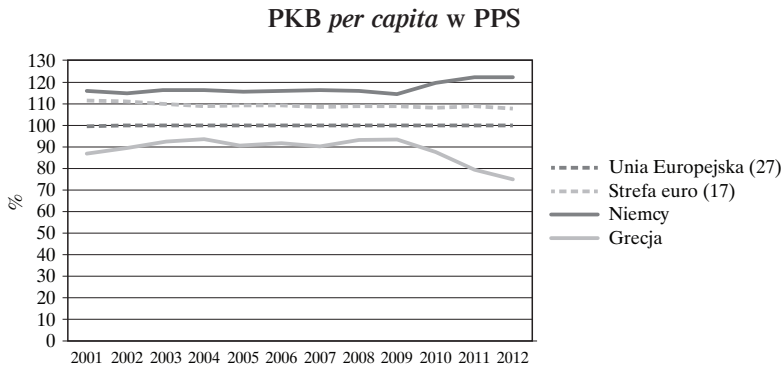
Analiza danych z rysunku 11 pokazuje, że systematyczny spadek wzrostu PKB w Grecji nastąpił już w 2007 roku, osiągając najniższy poziom wynoszący $-7,1\%$ w 2011 roku. Przewiduje się, że spadek PKB Grecja zanotuje jeszcze w roku 2013, w kolejnych latach nastąpi już jego wzrost. W przypadku Niemiec ujemny wzrost PKB wynoszący $-5,1\%$ wystąpił jedynie w 2009 roku. Od tego czasu wskaźnik ten przyjmował wartości dodatnie, chociaż przewiduje się, że w 2013 roku wzrost PKB wyniesie jedynie $0,5\%$. Jednak w całej UE wskaźnik ten w 2013 roku ma być na poziomie 0% , a dla strefy euro będzie nawet ujemny, tj. $-0,4\%$.

Rysunek 11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, Real GDP growth rate – volume, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 12.01.2014].

Rysunek 12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, GDP per capita in PPS, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [dostęp 12.01.2014].

Analiza danych dotyczących PKB na jednego mieszkańca pokazuje, że pomimo niewielkiego wzrostu PKB w ostatnich latach dochód na jednego mieszkańca w Niemczech stosunku do całej UE wzrasta i w 2012 roku wyniósł 123% PKB całej UE. Natomiast dochód w Grecji w badanych latach 2001–2012 był poniżej poziomu UE, a w ostatnich 3 latach jeszcze spadł i w 2012 roku wyniósł 75% całej UE. Należy zauważyć, że PKB *per capita* w strefie euro w całym okresie utrzymywał się na niezmiennym poziomie i wyniósł 109% całej UE.

PODSUMOWANIE

Analiza danych pokazuje poważnie słabszą pozycję greckiej gospodarki w stosunku do gospodarki Niemiec. Sytuację pogorszył globalny kryzys finansowy z 2008 roku, który z całą siłą uwiarydocił słabości Grecji i „tylko” zachował równowagę wewnętrzną w Niemczech. Mimo problemów Niemiec z utrzymaniem progów ostrożnościowych wynikających z zapisów Paktu Stabilności i Wzrostu, fakt ten nie wpłynął negatywnie na saldo obrotów bieżących tego kraju czy na drastyczny wzrost poziomu bezrobocia. Pozycja konkurencyjna Niemiec, mierzona różnymi rankingami konkurencyjności, również nie uległa zmianie i jest dużo lepsza niż pozycja Grecji. Znaczną rolę w pogarszaniu pozycji konkurencyjnej Grecji odegrały finanse publiczne. Wejście do strefy euro powiązane ze znacznym spadkiem stóp procentowych i ułatwionym dostępem do rynków finansowych przyczyniło się do zmiany struktury wydatków publicznych. Spadające wydatki odsetkowe zamiast umożliwić silniejsze ograniczenie chronicznego deficytu, zostały wykorzystane do sfinansowania wydatków konsumpcyjnych. Należy pamiętać, że w warunkach presji popytowej, związanej z przystąpieniem do Unii Gospodarczej i Walutowej i brakiem możliwości reakcji za pośrednictwem polityki pieniężnej, finanse publiczne powinny być bardziej restrykcyjne. Utrata konkurencyjności cenowej Grecji wynikała z presji płacowej. Płace wzrastały szybciej niż produktywność we wszystkich sektorach, najsilniej jednak w sektorze publicznym i usługach publicznych⁷.

BIBLIOGRAFIA

- Bossak J.W., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2004.
- Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006.
- Competitiveness and external imbalances within the euro area*, Occasional Paper Series, No. 139, European Central Bank, December 2012.

---

⁷ J. Pietrucha, *Studia krajów. Grecja*, [w:] J. Pietrucha., J. Czech-Rogosz, M. Tusińska, *Nierównowaga...*, op. cit., s. 140.

- Doing business 2013. Doing business in a more transparent world*, The World Bank Group, 10th edition, Washington 2013.
- Doing business 2014. Understanding regulations for small and medium-size enterprises*, The World Bank Group, 11th edition, Washington 2012.
- European Competitiveness Report 2013. Towards knowledge-driven reindustrialisation*, Commission Staff Working Document SWD (2013) 347 final, European Commission 2013.
- European Economic Forecast Winter 2013*, European Economy 1/2013, European Commission 2013.
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- <http://www.heritage.org/index/>
- <http://www.imd.org/news/World-Competitiveness-2013.cfm>
- Misala J., *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011.
- Pietrucha J., Czech-Rogosz J., Tusińska M., *Nierównowaga zewnętrzna krajów strefy euro*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2013.
- Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank and the European Economic and Social Committee. Alert Mechanism Report 2014*, COM (2013) 790 final, Brussels 13.11.2013.
- Sobański K., *Zjawisko globalnej nierównowagi a stabilność rozwoju gospodarki światowej – ujęcie retrospektywne i prospektywne*, Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Oeconomica 238, 2010.
- The Global Competitiveness Report 2013–2014*, Klaus Schwab, World Economic Forum, Geneva 2013.
- Weresa M.A. (red.), *Międzynarodowa konkurencyjność Niemiec w rozszerzonej Unii Europejskiej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2006.

RÓŻNICE W POZIOMIE KONKURENCYJNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ GRECJI I NIEMIEC NA TLE KRYZYSU ZADŁUŻENIA PUBLICZNEGO GRECJI

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest pokazanie pozycji konkurencyjności międzynarodowej Grecji na tle pozycji Niemiec, strefy euro i Unii Europejskiej jako całości w kontekście kryzysu zadłużenia publicznego Grecji. Przywołano tu definicje pojęcia konkurencyjności międzynarodowej występujące w literaturze przedmiotu. Uwzględniając fakt, że konkurencyjności nie można

rzetelnie przedstawić jako jednej liczby, analizie poddano wiele wskaźników makroekonomicznych związanych z wymianą towarów i usług oraz jednostkowymi kosztami pracy, a także przebadano poziom inflacji, bezrobocia, udział długu publicznego i salda budżetowego w Produkcie Krajowym Brutto (PKB) wybranych krajów, strefy euro i Unii Europejskiej. Przedstawiono pozycję Grecji i Niemiec w międzynarodowych rankingach konkurencyjności oraz wskaźniki dotyczące wzrostu PKB. Przeanalizowane dane pokazują na znacznie słabszą pozycję międzynarodową gospodarki Grecji w stosunku do gospodarki Niemiec. Jak należało przypuszczać, sytuację jeszcze pogorszył globalny kryzys finansowy z 2008 roku, który z całą siłą uwidocznił słabości Grecji i jedynie zachwiał równowagę wewnętrzną w Niemczech. Mimo problemów Niemiec z utrzymaniem długu publicznego i deficytu budżetowego w stosunku do PKB na poziomach wynikających z zapisów Paktu Stabilności i Wzrostu, fakt ten nie wpłynął negatywnie na saldo obrotów bieżących tego kraju czy na drastyczny wzrost poziomu bezrobocia. Pozycja konkurencyjna Niemiec, mierzona różnymi rankingami konkurencyjności, również nie uległa zmianie i jest znacznie lepsza niż pozycja Grecji.

DIFFERENCES IN THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF GREECE AND GERMANY IN THE CONTEXT OF GREECE'S PUBLIC DEBT CRISIS

Summary

The article aims to discuss the international competitiveness of Greece in comparison with Germany, the Eurozone and the European Union as a whole in the context of Greece's public debt crisis. The first part evokes the definition of international competitiveness that is quoted in literature. Taking into account the fact that competitiveness cannot be presented as a single figure, the author analyses a series of macro-economic indicators connected with trade in goods and services and unit labour costs and he examines the level of inflation and unemployment as well as the share of public debt and budget balance in the GDP of selected countries of the Eurozone and the European Union. In addition, the position of Greece and Germany in the international competitiveness rankings and the GDP growth indicators are presented. The analysed data show that the international position of Greek economy is much lower than that of Germany. As it could have been expected, the situation was worsened by the global economic crisis of 2008, which

demonstrated the weakness of Greece while it only upset the internal balance in Germany. Despite Germany's problems with maintaining public debt and budget deficit in relation to the GDP at the level specified by the Stability and Growth Pact, these did not have a bad impact on the balance of current turnover and a drastic increase in the unemployment level in the country. The competitive position of Germany measured by various competitiveness rankings did not change either and is much better than Greece's.

РАЗЛИЧИЯ В УРОВНЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТНОСТИ ГРЕЦИИ И ГЕРМАНИИ НА ФОНЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ГРЕЦИИ

Резюме

Целью статьи является иллюстрация позиции международной конкурентоспособности Греции на фоне позиции Германии, зоны евро и Евросоюза как совокупности в контексте кризиса государственной задолженности Греции. В первой части упоминается об определении понятия международной конкурентоспособности, содержащемся в предметной литературе. Учитывая факт, что конкурентоспособность нельзя точно представить в виде конкретного числа, проанализирован ряд макроэкономических показателей, связанных с обменом товаров и услуг, удельными рабочими затратами, а также подвергнуты исследованию уровень инфляции и безработицы и доля государственного долга и бюджетного баланса в Валовом Внутреннем Продукте (ВВП) отдельных государств, зоны евро и Евросоюза. Кроме того, представлена позиция Греции и Германии в международных рейтингах конкурентоспособности, а также показатели, касающиеся роста ВВП. Проанализированные данные свидетельствуют о значительно более слабой международной экономической позиции Греции по сравнению с позицией Германии. Как и следовало предполагать, сложившуюся ситуацию усугубил глобальный финансовый кризис 2008 года, который в полную силу подчеркнул слабость Греции и только пошатнул внутреннее равновесие в Германии. Несмотря на проблемы Германии, связанные с поддержанием государственного долга и бюджетного дефицита в отношении ВВП на уровнях, вытекающих из положений Пакта стабильности и роста, это факт не отразился негативно ни на балансе по текущим операциям страны, ни на резком скачке безработицы. Конкурентная позиция Германии, измеряемая различными рейтингами конкурентоспособности, также не подверглась изменениям и значительно выигрывает в сравнении с Грецией.